

ápolás által dicsőíteni. Angolország, mely a kertészetben oly magasan áll, nem tett a rózsáért annyit, mint Franciaország, és különös, hogy sok korcsfaj, mely Franciaországnak köszöni lételetét, csak Angolországban éri el teljes kifejlését s vajjon éghajlat, föld vagy bányamód-e ebben a leghatályosabb mozzanat, vagy mind-ezek együtt? még nincs kinyomozva.

A francia kiváló virágkedvelő s ez általában közös tulajdona a déli országok lakóinak, örömet ékesíti magát virágokkal. Angliában nem gondolnak annyit a személy földiszítésével, mint a kertével; amott a cserépnövények, főként a külországiak, nagy gondal ápolatnak.

Franciaországban nem úgy lett a rózsza történeti fontossága mint Angolországban. Ki nem ismeri a Toulouseban 1323-ban alapított „jeux floraux“ virágjátékot, melyet Isaure Klementine 1484-dus ajándokok által újra fölélesztett?

A franciaországi delnök a 13-dik században rózsakoszorút is viseltek, melyet chapelnek neveztek. S e viselet oly általános kedvességben állt, hogy azon korban egész czéh létezett Párisban oly kézművesekből, kik általában ily koszorúk készítésével foglalkoztak (chapeliers.). Az apa, habár semmi nászajándokot nem adhatott is leányának, de legalább egy chapel-t szerezni számára, kötelezve volt, melyet a menyasszonyok fejükön hátul viseltek. Ezen szokás következtében azon kis ajándokokat is, melyeket egybekelés alkal-

mával adtak a menyasszonyoknak, rózsakoszorucskának vagy bok-rétácskának nevezték.

A rózsák oly nagy tekintélyben állottak akkor Franciaországban, hogy sok városban különös előjog volt saját kertében önmaga számára rózsákat tenyészthetni, de ezen családok tartoztak a tisztí karnak vizkereszt ünnepén három rózsakoszorút küldeni és áldozó-csötörtökön egy kosarat teli fehér rózsákkal, melyekből az azon korban még igen drága rózsavíz készítettett, mely az édes étkek legkedvesebb fűszereül használtatott.

Arnaud de Villeneuve azt kívánta, hogy a rózsza-eczet legyen az egyetlen fűszer, melyet eledelekhez vegyitenek; s hogy minden szárnyas csak bor, só és rózsavízzel süttessék meg. A rózsabokrok-tól fizetett adó is szokásban volt. A 14-dik században szokás volt a francia parlamentben, hogy ha egy pair perlekedett és előszó-littatott, a parlamenti tagoknak rózsát tartozott nyújtani. Ezen rendelet „Baillé de roses“ nevet viselt s a parlamentnek egy egyén szolgáltatotta a rózsákat, kit „Rosier de la cour“-nak neveztek. Páristól két órányira volt egy falu, mely kizárólag rózsatenyésztéssel foglalkodott s ezen faluból szerezte rózsáit, a hely neve még ma is Fontenay aux roses. A 16-ik században megszűnt e szokás a parlamentben keletkezett rangvita miatt s a rózsák egész ártatlan módon oly rossz hirbe jöttek, hogy a zsidók egy rózsát tartoztak különös jelül mellükön hordozni.

(Vége követkeik.)

T Á R H Á Z.

Jámbor ohajtás.

Most, midőn minden kebel egy érzelemtől, egy eszmétől lelkesül; most, midőn a leggazdagabb mágnás s a legszegényebb pórfiu e széles országban a közös haza szeretetétől áthihetve, ezért mindent áldozni kész, most, mondom, mikor a hazaszeretet mindenkiében él, s tette és áldozatra kész, bátran ellentmondhatunk koszorús költőnk ama szavainak :

„Ezer éve, hogy e nemzet
Itt magának hazát szerzett,
És ha jőne most halála,
A jövőd mit találja,
Mi neki arról beszélne,
Hogy itt hajdan magyar éle,

S a világtörténet könyve?
Ott sem lennénk följegyezve!
És ha lennénk, jaj minékünk!
Ezt olvasnák csak felőlünk :
„Élt egy nép a Tisza táján
Századokig lomhán, gyáván.“

Mert igenis élt és él még most is e nemzet e hazán, de nem lomhán, nem gyáván; s a világtörténet könyvébe, mint a hazaszeretet fényes csillagai leszünk följegyezve. De épen ez okból szükséges, hogy a haza elmúlt bajával s kinjával, ugyszintén viszont dicső napjaival jól és részletesen megismerkedjünk. S hogy ezt elérhessük, nincs egyszerűbb s biztosabb ut, mint egy társulat alakítása, mely a történelem művelését s az ezen szakmát elősegítő tárgyak felkarolását tűzné ki czélul.

Az egyesülés szelleme növekedő uralommal lengi az egész világot át, ugyszintén országunkat is. Mindenütt látunk társulatokat alakulni, s a legszebb gyümölcsöt minden téren ezeknek köszönhetjük. — Az Akadémia és Muzeum, Gazdasági és Kertészeti társulatok a haza különféle részeiben, a természetvizsgáló társaság stb., terjesztik a szép és jó magvát az ország minden részében. Mindre akad társaság, csak egy tér hever paragon, legalább egy társulat sem foglalkozik kiválólag ezzel, s ez az egy: a történet. — Valóban nem válik nemzetünk díszére, hogy már ezer éve, mióta e földet magunkénak nevezzük, s a történettel mégis oly keveset foglalkozunk. Alig birunk néhány jó hazai történettannal, s a világtörténetet tárgyaló eredeti munkák száma, az igazat megvallva, még kisebb. E tekintetben kell valamit tennünk! Annyi elrejtett kincsünk van a hazai történetre nézve, annyi sok levéltárban hevernek történetünk igazi kútforrásai, senki által sem ismerve, mert ki képes őket napfényre hozni? s kiben ne lankadna a jóakarát, hogy, ha az eziránti érzéketlenséget tapasztalja? Sajnos, de igaz. — E tárgyban legjobb gyógyszer volna, egy „történelmi és régészeti társulat“ alakítása, mely a hazában szétszórt történeti adatok gyűjtésével s tudományos történettannak kiadásával foglalkoznék.

Történeteink száma, hála az égnek, nem oly csekély, s mindinkább növekszik e tárgy kedvelői száma. Ha most egy ily egyület létrejöne, mennyit köszönhetne a haza neki? Néhány év múlva vetekedhetnénk a tudomány e részében a külfölddel. A francziának, angolnak megvannak honi-történet-tők kútfoi, a németek a nagyszerű „Monumenta Germaniae“-t mutathatják fel, mi nem birunk egy ily nagyszerű művet sem.

Az igaz, hogy a „Nemzeti Muzeum“ ily kincsek gyűjtésével foglalkozik, s hogy az „Akadémia“ egy szaka „a történelmi bizottmány“ a történet tanulmányozásának szenteli idejét. De ez mind kevés. Egy külön társulatnak kell alakulnia, mely minden erejét s idejét erre fordítsa.

Hogy ez a társulat létrejöhet, ki kételkedik azon, ha megfontolja, mily áldozatkészek nagyjaink minden hasznos és nemes intézet gyámolításánál. Mert ha minden más társulat alakítására akadtak az országban férfiak, miért ne karolnók fel épen e dicső s nemzeti létünkre oly fontos tudományt?

Szalay, Wenzel, Ipolyi, Horváth, Kőváry s több más jó hangzású nevű

férfiak megmutatták, mennyit tehet egyes erő. — Vállvetve tehát, mennyire mehetnénk még? Itt leginkább szükséges az egyesült erő, mert az ugar-föld nagy, s a szétszórt munkások kevesen vannak, hiszen még eddig egy tüzetes történeti folyóirattal sem birunk!

De minek ehhez több szó? aligha találkozik széles e hazában, ki ily társulat szükségét ne érezné! — Azért erről ne többet, szóljanak hozzá a szakférfiak, czélom csak e tárgyra az érdekelteket figyelmessé tenni. Csak még egyet kell megemlítenem, s ez az, hogy tisztelhetnők mi kitünőbbben a nemzet nagy halottját, mint azáltal, hogy ily történelmi s régészeti társulatot „Széchenyi“ után neveznénk el? — Széchenyi, ki a hazáért annyit tett, mennyit a mostani korban még senki, leginkább megérdemlené a haza ily hódolatát.

Karoljuk fel ez ügyet, melytől a történet-tudomány új lendületet nyerhet.

Ifj. B. J.

Az aggteleki barlang rendes kezelés alá jutott.

A keleti származásu magyarnak minduntalan szemére vetették, hogy kényelmességet és nyugalmat szerető természeténél fogva javításokon, berendezéseken és feltalálásokon, nemcsak hogy nem törte fejét, hanem azoknak majdnem nyílt ellensége levén, a természet gazdag adományait nem tudta felhasználni, a nyers anyagot mesterség által átídomítani, s így kincsei becsét ismerni nem akarva, azokat értékesíteni. Habár ezen vádakra nem lehet is kimondanunk a rétek szót, mindamellett némileg hibáinkul és méltán elismerhetjük. — Sokszor hallottuk, művelt és világot látott emberektől ezen felkiáltásokat az aggteleki híres barlang megsemmisítésénél : ha ezen természet ritkasága Angliában vagy legalább Németországban volna, nem lenne olyan rossz bejárása, oly nyaktörő, leereszkedő és felkapaszkodó utjai, volnának a benne folyó vizen jó hidak, mindenütt könnyen járható ösvények, vízlevezetések; építenének a faluban jó vendégfogadót; s oly híressé tudnák az egészet tenni, hogy csak úgy járna bele a sok mindenféle ember! — Mindezek, meg kell vallani, nem egészen üres és igazságtalan szavak voltak, de hiszen, mióta komolyan számot vetünk magunkkal és hibáink s jó tulajdonaink felett szemlét tartani elég erőnk van, sok tekintetben haladunk, javulunk, okulunk. Bizonyoságot szolgáltatnak erre az aggteleki barlang, e hazai kincs tulajdonosai is.

A Gömörmegyében fekvő, világhírű és páratlan nagyszerűségű aggteleki barlangot, mely eddig zsidó haszonbérletk rendetlen kezeiben volt, s melyet mult években a hozzá jogot tartók a kormány többszöri felszólítása és ajánlatára „semmi áron“ elidegeníteni nem akartak; ez évben már rendes és szervezett felügyelés alá helyezte az ottani közbirtokosság. — Remélni lehet : miszerint a kényelmes és kellemes látogathatására már megkezdett czélszerű intézkedések, javítások és rend még ez évben létrejövén, az e vidéken utazó távolabbi idegenek is annál bizonyosabban felkeresik és megsemmisítik ezen hazai ritkaságot, mert magyarhoni vasutaink az utóbbi években már szép messzire kiterjedvén, ezen az utazás eddigi nehézségeit legyőző, s a széles világot oly szorosán összehúzó kapocs által ezen is könnyítettett.

Aggtelek szekéren utazva Miskolcztól csak 6, Kassától 8 órai távolságra van; s a még ez évben felépülő aggteleki nagy vendéglő az utazók eddigi — itt a két évvel ezelőtt egészen leégett faluban talált — kényelmetlenségein végképen segíteni fog.

Ideje volna már egyszersmind, hogy az ezen csodaszerű üregben —

mely sokkal kiterjedtebb és megsemmelésre méltóbb mint a németországi nagyhirű adelsbergi — a természet által oly szépen és bámulatos alakokban alkotott csepegő kőcsapoknak — mint egyedüli és többé vissza nem adható ékességeinek — könnyelmű, és senkinek hasznát nem hajtó letördelése, s a nagyobb daraboknak még szekérral is történt elcipelése (valóságos barbár rablás) valahára már szünnék meg; a mit, és általában az eddig hiányzott rendes felügyeletet, hazánk ezen nagyszerű természeti kincse felett őszintén ohajtunk.

Halljuk, hogy Péter Pál napján (június 29-én) a más barlangoknál is szokásos ugynevezett „*Baradla ünnepély*“ (Grottenfest) fog tartatni az ott összegyűlendő számos látogató által, mely alkalommal igen szép volna: ha a különféleképen elnevezett üregekben, nagy térekben, és kőszobrokban oly gazdag új ágában a barlangnak, egy emlékhelyet keresnének és avatnának fel — a barlangot egyszer látogatásával is megtisztelt — halhatatlan gróf *Széchenyi István* legnagyobb magyar hazánkfiának; mint ezt tették V. Ferdinánd királynak, bold. József nádorunknak, Radványi kancellárnak stb. — Kívánatos, hogy úgy a honfi, mint az idegen ország utazó fia ne csak a föld felületén találkozhassék a hálás nemzet kegyeletes érzelmeit tanúsító jelvényekkel, de még a föld kérge alatt is, a hol ember mozog és lehelhet. *)

Mindebből az világlik ki, hogy az aggteleki barlang látogatására nézve új időszerű állott be, mert annak felügyelete az ottani birtokosok által, egy józan, értelmes, tapasztalt, minden szépért és jóért hevülni tudó fiatal emberre bízott, ki nem kimélve időt, fáradságot és áldozatot, oly rendbe és karba hozhatja azt, miszerint a tudomány barátai és látni vágyók érdekében sem lesz okunk azt kívánni: hogy „bár eladták volna az illetők barlangjokat a kormánynak.“

Azonban a mérsékelt látogatási díj képezvén a barlang egyedüli jövedelmét, s a már eddig is meglevő utak és hidak (a miknek farészei minden két évben a nedves üregben elkorhadnak) feltartása, a sok újítás és javítás nagyobb anyagi áldozatot igényel, mintegy elkerülhetetlenné vált, a közönség már igen lankadt figyelmét ezen hazai ritkaságra fölhevíteni; mert

poraira. Ezek után Torna várának büszke romjai viszhangozák a Szózatot, mit a tömeg egész áhitattal énekelt el első versétől utolsóig. — Végre Zsarnay Imrénk lelkes szónoklatával felragadott bennünket a szellemek honába a dicsőülthöz, s oly hatást eszközölt honfiai érzelmetől átmelegült szavaival, — oly sannyi vigaszt öntött a fájdalommal telt keblekbe; — hogy a bánatos szemekben örömkönyök csillogának, s midőn beszédét a dicsőült jóslatával „a magyar nem volt, de lesz“ fejezte be, ösztönszerűleg minden ajkról egyformán hangzott: „Éljen a haza! s benne Széchenyi szelleme!“

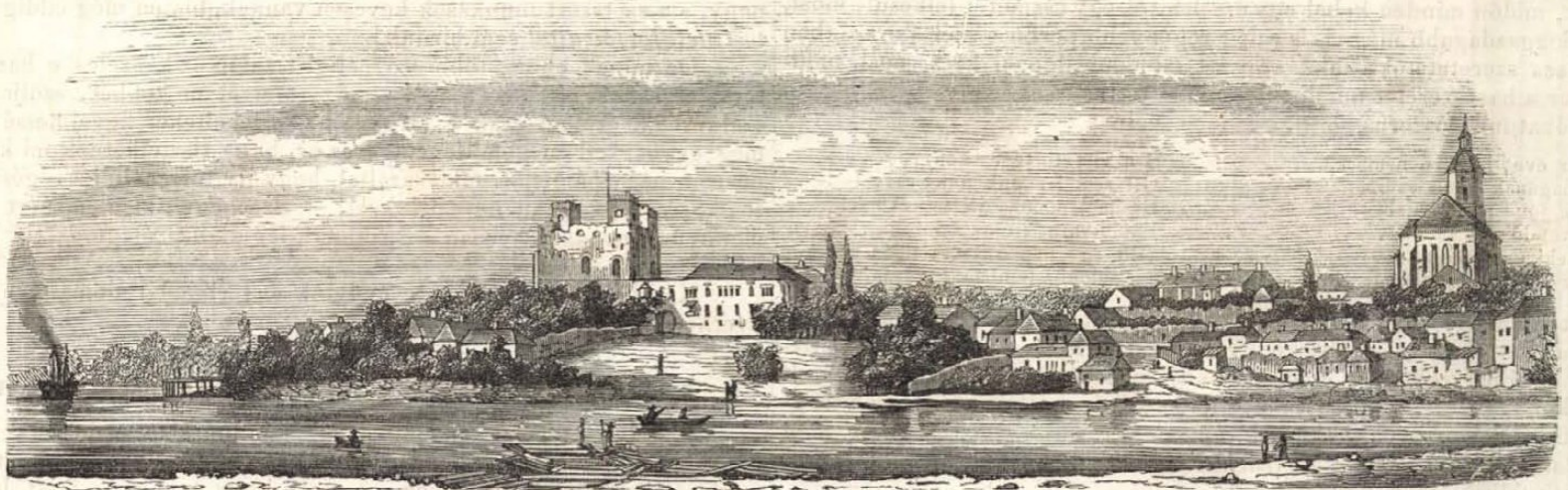
Az őskor szokása szerint megültük a tort is egész ünnepélyes komolysággal, s hogy e nap emlékéit megörökítsük, aláírási ívet nyitottunk, csekély ugyan, de szívből eredt adakozásunk 65 ft., felében országos Széchenyi emlékre, felében az Akadémia javára.

Protestánsok emeltek poharat Magyarország r. kath. főpapjai, primás ő eminenciája, s az egri érsekért, mint hazánk nagy fiaiért, míg katolikusok emlékeztek meg a protestáns honfiakról, üritettünk poharakat a haza jobb-jaiért, s a haza jólétéért. Így fejeztük be az emlékeztető gyásznapot, melyen dicsőült Széchenyink szelleme egyesített bennünket, vajha mondhatnók, hogy az egyesülés köteléke nem fog tágulni soha, s velünk maradand mindörökké! — L. M.

— *Tarnócz* (Nógrád), majus 16. E vidéken legelőbb is megtartatott a gyásztisztelet *Vilkén* apr. 22-én t. Főtiszt. Voxith Horváth János plébános ur által, ki is oly hathatósan adá elő hiveinek a nagy Széchenyi halálábani veszteségét, hogy az elfásult palóc keblét is meglágyítá, s könyeket csalt ki a nemzet barnította arcokra, ezután a sz. mise tartatván, melynek végzetével a kántor által betanított községi ifjuság eléneklé a halhatatlan nagy költőnk lelketemelő Szózatát.

Majus 6-án *Litkén* tartatott meg a halotti szent miseáldozat t. Tresztyánszky Alajos plébános ur által, a hol is a vidék nemessége is jelen volt magyar gyászöltönyben.

Majus 14-én *Tarnócz* volt a gyász-szertartásnak színhelye, mely alkalommal nemcsak az anyaegyházhoz tartozó községek jelentek meg, de a

Sáros-Patak. — (Lásd a szöveget 291. lapon.)

ugy vagyunk értesülve, hogy a forradalom óta évről évre kevesebb lesz a látogató vendégek száma, az utolsó 2—3 évben valóban szánalomgerjesztő minimumra olvadt le, s így pedig a legjobb akarat is hajótörést szenvedne. — Megemlítjük még: hogy a barlang évi jövedelmének felét a helybeli ref. egyház huzza.

Széchenyi-gyászünnepélyek.

— *Torna*, majus 18. Tíz éve, hogy szét daraboltattunk s megszüntünk megye lenni. És ime! megjő a magyar Messiás váratlan halálának leverő hire, az egykori kis megye minden zugából összesereglik a közönség, nem kell jelszó, nem agitatio, a haza vesztesége egyesít bennünket; vallás-, rang-, rendkülönbség nélkül szívből lélekben egyesülünk résztvenni a fájdalomban, a gyászban, mely a hazát érte, és siettünk egykori székvárosunk róm. kath. egyházába, a gyászravatalra hullatandó könyeinkkel enyhíteni fájdalmunkat, s leróni a hála és tisztelet adóját hogy méltó gyermekei lehessünk e hazának, melynek századok óta nagyobb halottja nem volt.

A gyászünnepély f. hó 9-én reggeli 10 órakor vette kezdetét. Aristokrata, polgár s földnépe egyesülten fogta körül a gyer. ya-fényben uszó gyászravatalt, melyet borostyánkószorukba foglalt Széchenyi czimerek ékesítették. Az isteniszolgálatot főtiszt. Vargha Mátyás czimzetes kanonok s alesperes ur vezette. A megye csaknem minden községei képviselve valának, ur s földnépe egyiránt fekete magyar ruhában. A műveltebb nők magukra vonták a közfigyelmet; mind gyászban, s oly számmal, legyen dicséretökre mondva, jelentek meg, hogy az egész megyéből alig hiányzott egy kettő. A gyászmise után az Isten legnagyobb s legszebb templomában, a szabadban megzendült a reformátusok éneke, azt követte zsarnói ref. lelkész Mikolay J. rövid de buzgó könyörgése, áldást kérve a hazára, áldást a nagy honfi

szomszéd falvakból is igen sokan voltak jelen, úgy annyira, hogy az egyház falai be nem fogadhaták azok népet, s így igen sokan künn várták be a szertartás végét. — A vidék nemességének egy része szintén megjelent, mindkét nembeliek gyászöltönyben, a kik is a ravatalt fogták körül, mely örökzölddel vala koszoruzva, s rajta a megkoszorozott gróf Széchenyi István arcsképe függött.

Nem hagyhatom említetlen K. L. segédlelkész urnak e nagy naphoz illő, s a néphez alkalmazott gyászbeszédét, a melyben is, érthetőleg rajzoló le a nép előtt Széchenyi gróf kiletét, a nemzet felvirágzására tett fáradozást, a közjólételért tett áldozatkészségét, s végre a nemzetnek, halála általi kipótolhatatlan veszteségét.

A gyászmisét főt. Voxith Horváth János vilkei plébános ur volt szíves megtartani, két segédlelkész kíséretében, a gyászmise végével a „Hazádnak rendületlenül“ énekeltetett. — *Ipolyvölgyi*.

— *Sárosból*, majus 12. Sárosmegye a Kazinczy-alap, magyar Akadémia palotája s a szükölködő horvátok részére tett gyűjtéseknél szép tanúságát adta áldozatkészségének. Hogy tehát itt megfelejtkezzünk arról, hogy *Széchenyink* nincs többé, az ép oly lehetlenség, mint lenne az, ha Budapest felejteti tudná, hogy Magyarország fővárosa. — Nem is feledők el, sőt Eperjesen kívül a megye minden nevezetesebb helyein emeltettek ravatalok az ország halottjáiért; még több kisebb falu is megülé gyászemlékét. — Az eperjesi apr. 26-án tartott gyászünnepélyen a megye minden része volt bőven képviselve. (Bővebb leírását lásd P. U. 19. számában. *Szerk.*) — Testvéries ünnepet ülénk mi ekkor, hol valláskülönbséget nem ismert a gyászoló, s mert a nézetkülönbséget már előbb eltörülte az idő, méltó jelképe volt az általános gyásznak a nagyszerű, befátyolozott nemzeti szalagba fűzött borostyánkószoru, s a ravatalnál térdelt egy katolika s egy protestáns hölgy, mely gyászba öltözve.

Folyó hó 10-én *Berzevicze* mezővárosban gyűlt össze a környék intelligenciája, imát mondani az egek Urának Széchenyink nyugtáért. Megragadó volt a Kuppis Lajos, alsó-szalóki lelkész ur által mondott magyar

*) A reschitzai nagy kiterjedésű kőszénbányaszatnál egy 84 öl mélységű föld alatti akna, mely gőzerővel közlekedésre készült, és fél millióba került, már „Széchenyi-akna“ nevet visel.